Vestfronten. Det er fortsatt Siegfriedlinjens nordflanke som er i forgrunnen under kampene på vestfronten; avsnittet mellom Aachen og Wesel og linjens provisoriske forlengelse langs Maas-Rhin-munningene ut til den hollandske kyst. Som en fortsettelse av bevegelseskrigens operasjoner, som i løpet av få uker førte til gjenerobringen av Frankrike og Belgia, forsøkte de allierte to hovestøt inn i det tyske stillingssystem, det ene over Aachen i retning Düren-Køln, det andre gjennom Sørøstholland, over Eindhoven-Nijmegen-Arnhem. Tilsammen gir de linjene i en stor dobbelt omfatningsaksjon mot Ruhr.

Operasjonen i Holland, som i 10 dager holdt verden i åndeløs spenning, brakte betydelige resultater, men det lyktes tyskerne den 27.9. ved en voldsom kraftanstrengelse å klippe spissen av støtkilen ved Arnhem, hvor den 1. britiske flybårne divisjon etter mer enn en ukes kamper måtte trekke segtilbake til sørbredden av Lek. Det ble altså i denne omgang intet av forseringen av den nordlige Rhinarm og gjennombruddet over slettelandet sørøstover mot Ruhr, men det er ganske galt å la skuffelsen over at denne meget dristige operasjon ikke kunne gjennomføres, fullstendig overskygge de store positive resultater som ble oppnådd. De storstilte luftlandsetninger, understøttet av raske panserfremstøt fra 2. britiske armes side, ga britene en bred korridor gjennom det sørøstlige Holland over Eindhoven og helt fram til Nijmegen og Waals nordlige bredd. Her lyktes offensiven helt ut. Tyskerne har nå praktisk talt oppgitt å angripe korridoren som har fått bredde helt bort til 'sHertogenbosch, og de tyske styrker i Sørvestholland sønnenfor elvesystemet er utsatt for en meget alvorlig flanketrusel. Over Nijmegen har britene også kunnet støte inn i Tyskland via grensebyen Beek mot Kleve. Disse resultater ville antagelig ikke kunnet oppnås uten den fremragende innsats fra de tropper som kjempet ved Arnhem og som engasjerte tyskernes elite-styrker. Hvorvidt den britiske overkommando vil forsøke en ny omfatning av Siegfriedlinjens nordflanke gjennom Holland når reserver og tilførsler er ført fram i noenlunne nær framtid, er det ennå for tidlig å danne seg noen mening om. Usannsynlig er det ikke, da de utbygde stillinger tyskerne her kan støtte seg til, antagelig er meget svakere enn selve Siegfriedlinjen lenger sør, og det flate, åpne terreng gir meget gode muligheter for en omklamring av Ruhr og Siegfriedlinjen fra nord med panserstyrker.

En av grunnene til at eksperimentet ved Arnhem måtte gjennomføres med utilstrekkelige styrker - idet man satte sin lit til overraskelsesmomentet - har antagelig vært mangelen på havner i noenlunne nærhet av operasjonsområdet. I Brest som i Kanalhavnene har de tyske garnisoner ydet en meget hårdnakket motstand etter ordre fra høyeste hold - forøvrig en av de få rasjonelle strategiske forholdsregler som er truffet fra tysk side i den senere tid. I tillegg til Le Havre og de små belgiske havner har imidlertid de allierte nå fått både Brest, Boulogne og Calais. Den eneste franske havn av noen umiddelbar strategisk betydning som gjenstår, er Dunkerque. Antwerpen er forlengst i de alliertes hender, men har ennå ikke kunne nyttes, da tyskerne behersker Scheldemunningen og dermed innløpet til denne havn som er en av kontinentets største, har intakte losseanlegg og med et tett jernbanenett er forbundet med den ikke fjerne, materialkrevende front. 1. kanadiske arme har innledet omfattende operasjoner mot de tyske stillinger i Scheldemunningen for å rense den.

Det innbrudd 1. amerikanske arme oppnådde i Siegfriedlinjen øst for Aachen så å si i umiddelbar fortsettelse av lynkrigsoperasjonene i Frankrike, greide tyskerne å stoppe til ved å kaste inn alle tilgjengelige reserver, men etterat amerikanerne hadde ladet opp for en mer omfattende offensiv enn de i første omgang hadde kunnet sette i verk, satte nye voldsomme angrep inn i denne sektor den 2. oktober, etter et artilleri- og flybombardement som savner sidestykke selv i denne krigs historie. Støtretningen er denne gang ikke rett øst mot Düren, men nordøst i retning Geilenkirchen. Amerikanerne har i femten km. bredde slått en 10 km. dyp bresje i Vestvollens hovedlinje på dette punkt, og har bl.a. erobret byen Ubach, noen km. sør for Geilenkirchen. Det er tydelig at det er en offensiv operasjon av større dimensjoner som her er satt i verk, og man må med spenning imøtese den videre utvikling. Det meldes at tyskerne kaster forsterkninger inn og at kampene er overordentlig heftige. Kanskje er det det tyske vestforsvars skjebne som nå blir avgjort, og man kan vel vente øket press i de andre avsnitt, både i Holland, ved Trier og på Metz-Nancy-Belfort-fronten, hvor de allierte har hatt endel framgang i det siste, men hvor tyskerne ennå biter seg fast i de gjenstående deler av det gamle franske festningssystem.

I Italia er Gother-linjen nå definitivt gjennombrutt med erobringen av Rimini på 8. britiske armes front i kystsektoren ved Adriaterhavet og ved den amerikanske 5. armes forsering av Futa-passet, hvor framrykningen fortsetter mot Bologna. Været har i det siste vanskeliggjort operasjonene, men når de allierte nå har passert Apenninene og de tyske befestninger i fjellene, kan man vente seg en raskere utvikling på Posletten.

Østfrontens nordlige avsnitt, som stort sett har fått hvile siden den voldsomme hviterussisk-baltiske offensiv i juli, er igjen preget av bevegelseskrigen. Ved midten av september satte russerne inn et dobbeltstøt i Estland og Latvia, og i løpet av et par uker var praktisk talt hele Estland gjenerobret, idet bl.a. de viktige havnebyer Tallinn, Baltiski og Pärnau falt i rask rekkefølge, og den 3. oktober kunne russerne også melde at Dagø var tatt. Etter Finnlands kapitulasjon har russerne dermed fullstendig herredømmet over Finskebukta, og den marinestrategiske situasjon i Østersjøen er endret på en for tyskerne meget betenkelig måte.

De har tidligere kunnet holde den russiske Østersjøflåte innesperret i Finskebukktas innerste del, og en av de viktigste grunner til at tyskerne så lenge og så hårdnakket opprettholdt motstanden ved de utsatte posisjoner i Baltikum, var sikkert håpet om at isen ville komme til å lamme flåteoperasjonene innen russerne kunne sprenge sperringene over Finskebukta. Det har ikke slått til, og russiske sjøstridskrefter opererer alt i Østersjøen. Indirekte har denne situasjon allerede fått betydelige konsekvenser, idet Sverige har sperret sine territorialfarvann i Østersjøen helt for fremmede skip, d.v.s. at malmtrafikken på Tyskland har opphører fullstendig, idet svenske skip alt tidligere hadde innstilt all fart på tyske havner.

I Latvia satte russerne inn en voldsom offensiv fra Mitau-avsnittet mot Riga, hvor tyskerne har gjort forbitret motstand og endog kastet inn friske reserver for å sikre en ordnet retrett og evakuering av de øvrige tropper, men etter alt å dømme er Rigas fall nå bare et spørsmål om forholdsvis kort tid. Hele den baltiske operasjon må formodentlig ses som opptakten til den store russiske offensiv på sentralavsnittet, mot Østpreussen, det sentrale Polen og Schlesien, idet russerne først har villet trygge sin flanke ved å likvidere de tyske styrker i randstatene.

På sentralavsnittet har det i de siste par uker bare funnet sted operasjoner av begrenset omfang, og de polske patrioter i Warszawa, som kjempet med heltemot i 9 uker, har den 3. okt. måttet strekke våpen. Det er en av krigens store tragedier. Å utrede ansvaret for den vil føre for vidt i denne forbindelse, for forhistorien er lang og komplisert, full av politiske konflikter og strategiske feilbedømmelser, og det er gjort feil både fra polsk og russisk side. Under enhver omstendighet er Warszawas skjebne en alvorlig advarsel til motstandsbevegelsen i alle besatte land om ikke å gå til reisning og avdekke organisasjonene på et for tidlig tidspunkt.

På den ungarske front er de russisk-rumenske styrker nådd fram til slettelandet langs den gamle ungarske grense fra Oradea Mare (Grosswardein) til Szeged. De truer dermed for alvor det tyske sitadells utenverker i sør, samtidig som oppstanden i Slovakia og et øket russisk press ved Duklapasset i Beskidene representerer en trusel om dobbelt omfatning av Ungarn. Da de politiske forhold i dette land dessuten er labile, må tyskernes bekymringer for søravsnittet være raskt stigende.

I traktene ved Jernporten er nå sterke russiske avdelinger gått over Donau og truer sammen med Titos partisanstyrker Beograd og dermed hele den tyske tilbaketrekning av Hellasstyrkene gjennom Vardar-Morava-dalførene.

I Finnland fortsetter den langsomme tyske tilbaketrekning av styrkene i nord under stadige kamper med finske avdelinger.

I det fjerne Østen fortsetter de amerikanske operasjoner på Jap, Palau og Molukkene tilfredsstillende, og utstrakte fly- og flåteoperasjoner mot Filippinene synes å ha karakteren av en avsluttende oppmyking av disse japanske posisjoner før en invasjon i stor stil. Det er betegnende for den amerikanske overlegenhet til sjøs og i luften at den japanske flåte øyensynlig har trukket seg tilbake fra filippinske farvann og altså heller ikke vil bli satt inn på dette punkt.

Luftkrigen i Europa har - fortsett fra de store operasjoner i forbindelse med luftlandsetningene i Holland - vesentlig vært preget av angrepene mot Siegfriedlinjen og dens forsyningssentrer, bl.a. har det vært kastet 30 000 tonn bomber mot 16 viktige jernbanesentra. Det er en oppmyking av samme art som den der gikk forut for invasjonen i Frankrike og gjennombruddet der, og som lamslo de bakre tyske sambandslinjer, ett tegn blant mange på at oktober vil bringe militære operasjoner av kanskje avgjørende betydning på de europeiske krigsskueplasser. Den mellomfase vi har vært inne i de to siste uker, med oppmarsj og oppladning, er etter alt å dømme slutt.

vVv

Fra Hjemmefrontens Ledelse:

Vårt hemmelige våpen.

Tyskerne truer stadig med sine hemmelige våpen, som de skal sette inn i den siste avgjørende kamp, når nøden er størst. Vi har også et slikt våpen, et våpen som vi kan forsikre er offektivt og som vi ikke vil betenke oss på å bruke når situasjonen krever det.

Bruken av vårt hemmelige våpen kan imidlertid ikke improviseres, den må forberedes i sinnene og på annen måte.

Det er derfor nødvendig at kvinne som man gjør seg forbelig med at det da kreves innsats av hver enkelt. Allerede nå skal det gis en del råd og anvisninger.

1. Signalet til aksjon blir i tilfelle gitt av Hjemmefrontens Ledelse.
2. Ordren utsendes gjennom den frie presse og over London Radio.
3. Ingen må la seg rive med i aksjoner som ikke er satt i verk av Hjemmefrontens Ledel

Spontane enkeltaksjoner har ingen sjanse til å kunne føres til en heldig slutt, men vil bare bringe nød og ulykke. Vær på vakt overfor nazistiske provokasjoner. I Oslo ble det således for en tid siden gjort et forsøk på å sette igang generalstreik i provokatorisk hensikt.

Skal aksjonen få den nødvendige slagkraft må den omfatte alle, både ånds- og kroppsarbeidere, sjefer som underordnede. De få unntak som må gjøres vil det senere bli gjort klart rede for.

Med sikte på de vanskelige forsyningsforhold som kan oppstå, er det også tidligere rådet til å sørge for, såvidt mulig, å ha mat i huset.

Vi vet det er vanskelig, så smått det er med mat fra før, men litt måtte kunne gjøres. Særlig må familier med spebarn søke å ha litt tørrmelk eller hermetisk melk i huset. De som måtte ha den slags, må vise sin samfunnsånd og overlate dette til familier med spebarn.

I en kritisk situasjon kan tilførslene av vann, gass og elektrisitet bli avstengt. Men bør derfor også på andre måter forbere seg. Forberedelsene bør gjennomføres uten

unødig utsettelse, da en aksjon kan bli påkrevet nærsomhelst.

En aksjon av slikt omfang vil ikke bli brukt uten nødvendighet, men krever våre interesser eller vår ære som folk det, så både kan og vil den bli satt i verk.

Da kreves det av hver nordmann at han følger parolen.

Den som svikter, vil for alltid bli merket.

VVV

Alternativer eller alternativ?

Vi har lært oss til å regne i alternativer når det gjelder avslutningen av krigen i Norge - invasjon, evakuering, kapitulasjon. Skulle det ikke være mulig å resonnere seg litt nærmere innpå alternativet?

Invasjon? Neppe! Det er ikke lett for noen å gjette seg til hva Eisenhover har i sinne - og godt er det for Eisenhover - men det ser iallefall ut som om han har tatt direkte sikte på Berlin og tenker nokså meget på å komme snareste veien dit. Den hæren som måtte til for å gjenerobre Norge (den kunne ikke være så liten) kan han formodentlig bruke med større utbytte andre steder. Ser vi nøkternt på det, betyr det kanskje ikke så mye for de allierte i øyeblikket at tyskerne står i Norge. Fra et militært synspunkt er Falkenhorst vel forvart i det høye nord og gjør ikke så stor skade. Ja, det ville faktisk vært mye verre om det skulle lykkes Hitler å flytte hem og hans divisjoner med til forsvaret av Tyskland i tide.

Evakuering? Neppe! Vi må tro at Den tyske overkommando har god bruk for divisjoner for tiden og tenker endel på hvor den kan ta dem fra. Det skulle unektelig være interessant å ha øret ved veggen når Hitler og hans generaler gjør opp regnskapet for fronten i det høye nord.

Det byr på visse fordeler for dem å holde Norge: Med vår kyst i sin besittelse kan de tyske ubåtene og det tyske fly fortsatt skape en viss usikkerhet i Atlanterhavet og Nordishavet, selv om "slaget" om Atlanterhavet forlengst er tapt. Vår molybden og vår svovelkis betyr endel for tysk krigsindustri og Narvik betyr atskillig som skipningshavn for den svenske jernmalmen. (Etterat svenskene har lukket Østersjøhavnene for fremmede skip og forbudt sine egne å seile på Tyskland kan Tyskland bare få malmen over Narvik.) Visse ulemper ville det naturligvis også føre med seg for Tyskland å ha alliert flåte og fly i Norge hvilket ville være en umiddelbar følge av tysk evakuering.

Å holde Norge krever på den annen side noen divisjoner, en god del skip og visse uunngåelige forsyninger til befolkningen (for å unngå at denblir desperat). Selv om en holdt transportspørsmålet utenfor er det mulig at resultatet av regnestykket ville bli: ikke evakuering. Men den tyske overkommando kan ikke holde transportspørsmålet utenfor. Flytting av divisjoner fra Norge er først og fremst et spørsmål om skip - transportskip og krigsskip. Det som til syvende og sist avgjør hele evakueringsspørsmålet for Den tyske overkommando - så å si på "usaklig" grunnlag - er formodentlig den ting at Tyskland ikke kan avse den flåte som skal til for å føre styrkene i Norge velholdne tilbake til "das Reich" i løpet av noenlunne rimelig tid. Det ser derfor ut som Hitler - med eller mot sin vilje - må holde Norge til "the bitter end". En helt annen sak er at han formodentlig vil prøve å trekke ut endel tropper fra Norge til sitt hårdt trengte Tyskland. Vi må være forsiktige med å se enhver uttrekning som tegn på at evakueringen er forestående.

Kapitulasjon? Ja. Men hvordan?

Vi må se bort fra at Hitler i morgen eller iovermorgen overgir seg med alle sine hærer (deriblant den i Norge) uten vilkår, men når de allierte armeer velter inn i Tyskland fra alle kanter, må det øyeblikk komme da Hitler regimen går i oppløsning og den organiserte motstanden bryter sammen, hvoretter okkupasjonen av Tyskland fullbyrdes i løpet av kort tid. Krigen i Europa er definitivt vunnet! Men hva med oss? Falkenhorst og hans Wehrmacht - og Terboven og hans SS-tropper - står fremdeles i Norge; de er slått men ikke slått ut, beseiret men ikke avvepnet. Selv om sammenbruddet i Tyskland er aldri så fullstendig, kan ikke det forhindre at de tyske troppene i Norge har den faktiske våpenmakt sålenge de ikke er avvepnet. Hvor lenge det vil være før norske og allierte tropper innfinner seg og avvepner tyskerne, er ikke god å si - vi går ut fra at våre myndigheter ute skjønner at vi er utålmodige - men det er klart at et ekspedisjonskorps som skal komme over sjøen ikke kan stå der på et blunk. Vi gjør sikkert rettest i å regne med at det går flere uker før norske og allierte tropper behersker landet militært. Det blir noe spennende uker! Vi må ha lov til å tro at Den tyske overkommando i Norge, tar til vettet, søker formelig våpenhvile og innstiller seg på en disiplinert avvepning og hjemsendelse. Isåfall må det norske folk og de norske hjemmestyrker selvfølgelig respektere våpenstillstanden, ikke av unnfallenhet, men av pur egeninteresse. Vi har uoppgjorte regnskaper med den tyske okkupasjonsmakten, men kapitulerer den, og innstiller de krigførende gjensidig fiendtlighetene, har ikke vi noen interesse av å fortsette i det små. Det kommer faktisk bare til å gå ut over oss selv. Disiplin og tilbakeholdenhet i denne situasjon, vitner ikke om svakhet men om verdighet og kløkt.

Men tyskerne er tyskere! Selv om Den tyske ledelse i Norge kapitulerer kan desperate bander bryte ut og føre sin egen krig. Og vi kan ikke se bort fra den mulighet at den tyske ledelsen, iallefall for en tid, trosse det faktum at krigen er tapt, nekter å kapitulere og tvinger de allierte til større "opprenskningsoperasjoner mot Norge. For oss betyr begge deler mere terror, mere vilkårlighet, ødeleggelser og herjinger.

Dersom de tyske desparados forsøker seg, vil de finne at det norske folket og de norske hjemmestyrkene er beredt. De vil få et svar som svir. Vi advarer dem!

vVv

Krigen mot Japan.

Krigen mot Japan foregår på så fjerne krigsskueplasser at vi har vanskelig for å følge ordentlig med i det som hender der

her oppe i nord ser det kanskje ut som om krigen i øst går i temmelig langsomt tempo. Vi hører at de allierte er gått iland på en øy og noen uker eller måneder senere får vi høre at de hopper over på en annen øygruppe. Detaljene i kampene rekker vi ikke å følge medi.

Det som i første rekke gjør det vanskelig for oss er de veldige avstandene man opererer med der ute i det fjerne Østen. Her er det ikke snakk om kilometer og om mil, det er tusener av mil mellom øygruppene i Stillehavet. En kan bare tenke på den ting at Ny Guinea er adskillig større enn Stortyskland!

Krigen i Stillehavet arter seg dessuten på alle måter helt forskjellig fra Europakrigen. Jungelkrigen på Stillehavsøyene er villere og brutalere enn vi kan gjøre oss noen forestilling om og den krever langt mere av den enkelte soldat enn den mekaniserte krigføringen i Europa. Krigen til lands blir nødvendigvis i stor utstrekning en kamp mann mot mann, med gevær og bajonetter. Her hadde japanerne til å begynne med overtaket og det tok tid før de amerikanske soldatene ble trenet i denne spesielle kampmetoden. Men da de først hadde overvunnet de første begynnervanskeligheter, vant de snart overlegenhet, ikke minst takket være de tallrike nye våpen som ble uteksperimentert spesielt med henblikk på jungelkrigen.

Hvordan de allierte fikk etablert herreveldet til sjøss og i luften er et av de mest eventyrlige og dramatiske kapitler i denne krigs historie. Etter Pearl Harbor måtte amerikanerne begynne praktisk talt på bar bakke og det er et oventyr hvordan de til tross for at krigsskueplassene i Middelhavet og Europa hadde første prioritet, allikevel på forholdsvis kort tid sikret seg en betydelig overlegenhet både til sjøss og i luften. I det øyeblikk Europakrigen er avsluttet vil de alliertes samlede styrker kunn konsentreres mot Japan og da vil det neppe vare lenge før Japans "østasiatiske imperium" blir knekket og knust.

Men før så er skjedd, kan vi ikke begynne å bygge opp den internasjonale fredsorganisasjon som hele verden ser frem til. Freden er en og udelelig, det har iallfall denne krigen lært oss. Det er derfor om å gjøre at krigen i Østen fullføres så hurtig som bare mulig. Planene er ferdig og i samme øyeblikk Europakrigen er slutt, vil alle tilgjengelige styrker bli sendt til Østen. Fra vår side blir det formodentlig bare spørsmål om å stille deler av vår handelsflåte tildisposisjon, ikke tropper eller fly. Det er allerede truffet en avtale mellom de viktigste sjøfarende nasjoner om fordelingen av den disponible tonnasje. Det heter i avtalen at de kontraherende regjeringer godtar som et felles ansvar forpliktelse til å skaffe tilveie skip for alle militære og andre oppgaver som er nødvendig for tilendebringelsen av krigen i Europa og det fjerne Østen og for forsyninger til alle de frigjorte områder såvel som for forsyninger til de Forente Nasjoner i almindelighet og til landområder under deres myndighet. Fordelingen vil bli foretatt av en sentral myndighet, et øverste skipsfartsråd, hvor alle de kontraherende regjeringer er representert. Det er anledning for alle andre nasjoner som ønsker det - såvel allierte som nøytrale - slutte seg til avtalen, som skal gjelde i 6 måneder etter at fiendlighetene i Europa og Østen er avsluttet.

Denne avtalen sikrer at krigen føres til avslutning med så lite tidsspille og så stor økonomisering med hjelpemidlene som mulig. Samtidig er det i avtalen sørget for at alle land vil få anledning til å få dekket sine øyeblikkelige behov av forsyninger og alle kortere linjer mellom nærliggende land er unntatt fra avtalen.

vVv

Tysk råskap på Hønefoss.

Det er kommet inn en del nye meldinger fra unntagelsestilstanden på Hønefoss. De fem som ble skutt var: Redaktør Kåre Filseth, Knudsen (arbeider), - og tre yngre menn, Harstad og Helseth, den siste var sønn av den tidligere redaktør av Ringerikes Blad. Filseth fikk først et skudd i ryggen og ble liggende og jamre seg. Tyskerne kom da tilbake og drepte ham med to nye skudd. Knudsen ble skutt da han gikk over gårdsplassen for å gi grisen sinmat. En av de tre andre, som var visergutt ble skutt på veien til sitt arbeide om morgenen. Og en mistet livet da han inne fra byens apotek kikket ut gjennom vinduet for å se hva det foregikk på gaten. Helseths forretning, en manufakturforretning ble tømt for varer og stengt. Under husundersøkelsene hos private ble beholdninger av matvarer tatt. En Røde-Kors-sjåfør med sykebil som skulle bringe en dame fra Hønefoss til Oslo, hvor hun skulle opereres, blir arrestert. Bilen ble tatt og sjåfføren sitter fremdeles. Det ble arrestert ialt mer enn 300 personer på Hønefoss og i distriktet. Av disse er det mange gårdbrukere og jordbruksarbeidere og det er oppstått stor vanskeligheter når det gjelder innhøstningarbeidet.

vVv

Goebbels som historiker.

I sine ukentlige artikler i Das Reich har Goebbels nå den utakknemlige oppgave å forklare for det tyske folk at krigen selvfølgelig kan vinnes til tross for at fiendene fra alle kanter stormer frem mot og over Tysklands grenser og venner og våpenfeller faller fra, ja tildels går over til fiende. Goebbels spiller nå variasjoner over temaet "alene mot en hel verden av fiender". Forleden lød det trøstefullt: "Aldri i vår historie har vi kjempet i sterke, tellmess langt overlegne koalisjoner". Løgnhalsens frekkhet setter ny rekord når han i samme nummer fremhever frihetskampen i 1813 som forbilde for tyskerne idag. I 1813 reiste som kjent i Tyskland en del av folket seg mot Napoleon og ble også befridd, - takket være den verdenskoalisjon med Østerrike, Russland og England i spissen, som tyskerne den gang kjempet sammen med.

vVv

Historien om "Westfalens" forlis.

Etter det som er fremkommet i svenske aviser er det nå mulig å gi en utførlig beretning om "Westfalens" forlis. Det var en torsdag morgen, den 7. september, "Westfalen" av Bremen forlot Oslo med kurs for Tyskland. Ombord var 287 mann, derav 20-30 tyske desertører og 50 norske politiske fanger. Av de norske fangene var ca. 20 fra Møllergt. 19, resten fra Grini. Før skipet forlot Oslo ble fangene stuet sammen i bunnen av skipet, i propellergangen. Det var akkurat plass nok til at de kunne sitte, men om natten når de skulle sove var det vanskeligere å få plass til å strekke ut bena. En liten lampe gav et svakt halvlys i rummet og en stripe dagslys falt inn gjennom en halvluke ved toppen av trappen.

Stemningen blant fangene var rolig og optimistisk og for mange av dem var det simpelthen en opplevelse å få trekke frisk, herlig sjøluft igjen. De fikk være på dekk en times tid om dagen og de frydet seg over å se igjen åsene, holmene og skjærene i Oslofjorden.

Fredag morgen ved halv 11-tiden hørte de plutselig et smell midtskips og lyset gikk plutselig. De ble rolig sittende, men et par minutter senere hørte de et nytt, kraftigere smell og de tenkte det var best å komme seg på dekk. Det var ikke antydning til panikk blant dem, en etter en gikk de opp de fire steile trappene til dekk. Det er på det rene at alle fangene rakk å komme på dekk. Der var det imidlertid bare panikk, befalet ga ingen ordrer, enhver prøvde bare å redde seg selv. Det er ingen tvil om at de fleste ville blitt reddet hadde det vært sjøfolk ombord.

I mellomtiden var det blåst opp kraftig og stormen økte stadig. Da de kom opp på dekk, gikk bølgene høye som hus og skipet rullet faretruende i bølgene. En del av nordmennene hoppet overbord og kom seg opp på noen redningsflåter. Syv nordmenn fikk tak i livbåt og gikk opp i den. Da var det Heinze, den beryktede bøddelen fra Statsarkivet i Kristiansand, kom bort til dem med hevet revolver og beordret dem ut av livbåten. Uten et ord gikk de ut og Heinze og en del andre tyskere kløv opp i den. Det ble imidlertid den siste ugjerning disse tyskerne rakk å begå: noen minutter senere brakk "Westfalen" i to og livbåten med tyskerne ble trukket med i dragsuget.

Den siste delen av beretningen stammer fra de som ble reddet. Det var syv nordmenn som kom seg opp på en flåte. Et par små padleårer var surret fast til flåten og det var disse som ble deres redning. Ved hjelp av årene klarte de å holde flåten noenlunne stø i den voldsomme sjøen. De drev omkring i et par timer. En gang kom en svensk jager opp like i nærheten av dem, men kunne ikke ta den opp. Sjøen gikk rett på Pater Noster-fyret utfor Marstrand. Fyret ligger på en liten holme og rundt omkring er det tallrike brott. De drev rett på brenningene og trodde de her hadde liten sjanse til å klare seg. Flåten ble båret på en bølge rett over brottene, gikk rundt og alle ombord gikk i sjøen. Fem av dem klarte å komme seg opp på flåten igjen da de kom inn på smulere vann. Da hadde de mistet årene, men en av dem klarte å få tak i den ene. En annen av dem hoppet overbord igjen og svømte etter den andre. Som ved et under klarte han å komme opp på flåten igjen. De så nå ganske lyst på situasjonen. Det var mange mil til land, men de bestemte seg optimistisk til å sette kurs rett i nover - til tross for at den skrøpelige flåten hvert øyeblikk truet med å gå under. Det var et hull i seilduken, så den lå dypt i vannet og to av nordmennene var så utmattet at de andre måtte ta tak i dem for å holde hodene over vannet.

Etterat de hadde vært 6 timer i sjøen dukket det opp en svensk losbåt, som tok dem alle ombord. Den ene av dem døde på vei til Marstrand av overanstrengelse, og en annen av dem var fullstendig som livløs da de kom inn til Marstrand. Men etter tre timers opplivningsforsøk kom han til liv igjen.

I Marstrand ble de reddede nordmennene innkvartert hos den norske visekonsulen og hele Marstrands befolkning var på benene for å hilse dem velkommen til livet og friheten igjen. Blomster og konfekt og telegrammer strømmet inn til dem. - Den femte av nordmennene som ble reddet kom inn til Gøteborg. Han hadde klart å komme seg ombord i en livbåt med tyskere. Da disse oppdaget at han var nordmann, ville de hive ham overbord igjen. Han foreslo at de istedet skulle kaste overbord noe av den bagasjen de hadde fåttmed seg. Under diskusjonen dukket imidlertid en svensk jager opp og de fikk ikke iverksatt sin trussel.

Historien om "Westfalen" s forlis viser i et glimt den tyske mentaliteten. Redde seg den som kan, var tyskernes parole. Det vil nok også bli parolen når det synkende skip som heter Stor-Tyskland går under.

vVv

Enestående sørgedemonstrasjon i Kristiansand.

I Kristiansand har det nylig vært holdt to enestående sørgedemonstrasjoner som har samlet hele byens befolkning i en verdig og mektig protest mot gestapoterroren, - og samtidig den mest høytidelige og storstilte hyldest til de patrioter som ble sendt i døden av tyskerne ved "Westfalen"s forlis.

Kristiansand er en av de norske byer hvor gestapo har herjet verst. Statsarkivets store, nye bygning som gestapo har tatt til hovedkontor, er blitt torturkammer. En av de mest sadistiske gestapobødler, Lepiki, har her praktisert alle torturens frykteligste metoder på de fanger han fikk i sin vold. - Hundreder av byens og distriktets bra folk er enten arrestert, fengslet, deportert eller flyktet. Noen er også skutt.

Det var derfor ikke så merkelig at det blant ofrene ved "Westfalen"s forlis var ikke mindre enn 6 fra Kristiansand. Men en virkelig selsom hendelse var det som gjorde at en av dem, Th. Hultmann, kunne begraves i fødebyen få dager etter ulykken. Han hadde en sommerhytte i nabobygden Søgne, og var godt kjent der, bl.a. bodde det i nærheten en fisker som var hans venn. En 4-5 dager etter ulykken var denne fiskeren alene ute i

sin båt på fiske ikke langt fra hytta. Han fikk se et lik som lå og drev i vannet, og fikk tak i det. Men hvem kan beskrive hans følelser da han fikk se at det nettopp var liket av hans gode venn Hultman, som var båret av havets strømmer hjem til Norge og like inn til sin egen elskede hytte. Den ensomme fisker blottet sitt hode og slo korsets tegn - og han husket noen ord om at "Hans veie er uransakelige". Denne underlige begivenhet lyder jo nesten som en legende av Selma Lagerløf - og dog er det bare den nakne virkelighet.

Den døde ble nå bragt til Kristiansand - og så ble det en begravelse som byen aldri har sett maken til. Sørgetoget strakte seg tvers gjennom hele byen og talte tusener. En verdigere hyldest har ingen by gitt en tapper sønn. To dager etter holdtes det en minnegudstjeneste over de 5 andre omkomne. Den var henlagt til gravkapellet på kirkegården, men kapellet ble helt borte i den uoverskuelige menneskemasse som hadde samlet seg på kirkegården. En mer gripende og stemningsmettet sørgestund har Kristiansand aldri opplevd.

vVv

Nv demonstrasjon av tysk sjømanskap!

Onsdag den 27. sept. ble en tysk konvoy bestående av 4 tyske og to norske lastebåter angrepet av allierte u-båter 10 sjømil utenfor Stavanger. Det første skip i konvoyen, en tysk 13000 tonner, lastet med ammunisjon, fikk en fulltreffer og sank på 17 sekunder. Ingen ble reddet. Kort tid etter ble alle de øvrige skip i konvoyen truffet av torpedoer og sank. Den ene av de to norske båter var Fred Olsens "Knute Nelson" på 11000 tonn. Den var på vei nordover i ballast. To torpedoer traff den midtskips, den ene i maskinrummet, og drepte maskinbetjeningen. Den sank på 7 minutter. Av dens 36 manns store besetning omkom 19. Under arbeidet med å sette livbåtene på vannet utspilte det seg dramatiske scener. De tyske marinesoldater som betjente båtens antiluftskyts, ble grepet av panikk og forsøkte å trenge seg opp i de båter som var avdelt til de norske mannskaper, og disse ble truet med geværer til å forlate båtene. I de båter som man fikk på vannet truet tyskerne også med geværer de norske til å ro, men ble avvæpnet av nordmennene og måtte ta sin tørn med årene de også. Alt ialt omkom 270 mann av konvoyens besetning.

vVv

NORGES-NYTT.

Flott sabotasje på Horten. En norsk jager som ble påbegynt i 1940 var nå nesten helt ferdig etter at man har hatt masser av vanskeligheter i forbindelse med materialmangel. Tyskerne har endog forsøkt å frata arbeiderne sommerferien for å få jageren ferdig. Forleden fant det sted en eksplosjon ombord og jageren sank på den indre havn. Tyskerne har nå arrestert direktøren og flere andre funksjonærer ved verftet. Men det blir ikke flere båter av det.

vVv

Rasjoneringskortene. Det fremgår av minister Whists erklæring i dagspressen at 1/5 av de rasjoneringskort som Hjemmefronten beslagla, er kommet til rette. Det fremgår ikke av erklæringen hvordan dette er skjedd; men dersom det var politiet som hadde funnet dem, hadde nok herr Whists erklæring hatt en mere triumferende tone. Det er grunn til å tro at det er Hjemmefronten som har sendt dem tilbake, da det har vist seg at maktha verne i denne rasjoneringsperiode ikke har holdt kortene tilbake for enkelte samfunnsgrupper eller årsklasser. Det skal bli interessant å se om herr Whist er i stand til å innfri sitt løfte om full opphevelse av restriksjonene dersom resten av kortene blir sendt tilbake.

vVv

På Grini er mann nådd opp i fangenummer 14.800. Der er for tiden over 4000 fanger på Grini - minst 1500 for mange etter plassen. Fangebelegget består av foruten nordmenn også av russere og andre nasjoner, men den alt overveiende del er selvsagt nordmenn.

vVv

Lensmann Georg Stange i Sem som ble skutt ned søndag 24. sept., hadde det ikke videre godt i sin siste levetid. Han fikk med korte mellomrom mange varsler i form av små likkister. Lensmannen tok øvensynlig ikke større notis av varslene. Noen dager før skjebnen innhentet ham, ble fru Stange slått med forferdelse - da kom det nemlig en likkiste i full størrelse til Stanges hjem. Fruen var alene hjemme og mente at det ikke var blitt bestilt noen likkiste, men kjøreren som kom med den, hevdet at adressen ikke var til å ta feil av. Adressen lød på lensmann Georg Stange, og dermed tok han likkista av vognen, om kjørte bort... Søndag 24.9. ringte det på hos lensmannen, men nå var han blitt mere forsiktig, og spurte hvem det var. Det ble svart at det var statspolitiet som ville snakke med ham. Stange lukket da opp, men i det samme han viste seg i døren, fikk han et skudd i hjertet og stupte om. Før razziaen i mars var Stange tyskerne behjelpelig og han har også på samme måte oppfyllt sine NS-plikter overfor okkupasjonsmakten til dennes sikkert fulle tilfredshet.

vVv

Forleden ble en 19 års gutt, Arne Olsen, skutt ned av en tysk soldat. Foranledningen var følgende: Soldaten, en marinegast, stanset gutten ute på Grønland og spurte om han hadde fyrstikker. Gutten svarte ikke og gikk bare videre. Gasten trakk så sin revolver og skjøt gutten ned bakfra.

vVv

I slutten av september er det foretatt massearrestasjoner på Frøya og Hitra. På den første øya ble det tatt 113 mennesker, på Hitra 18, deriblant distriktslege Hognestad og frue. Befolkningen er dermed helt uten legehjelp.

vVv

Etter eksplosjonen ved Kongsberg Kanonfabrikk arresterte tyskerne fabrikkens NS-direktør Mørk. Dessuten ble en verksmester og en tegner plus hirdens bedriftsvern som ikke hadde passet godt nok på, arrestert.

vVv

Quislingene føler seg mere og mere usikre. Etter de siste likvidasjoner av angivere er det satt igang fast morgenpatruljering ved spesielle NS politifolk, som kjører rundt i politiets biler. De er utstyrt med maskinpistol som er plasert inne i bilen, mens to politimenn hopper ut av bilen dersom de ser mistenkelige personer på gatehjørner e.l. De to opptrer med revolvere. Quisling våget ikke å opptre på "jubileums"møtet i Colosseum 25. september.

vVv

Mandag 25. september ble statspolitibetjent Torolf Mathisen funnet død i Tåsenveien like ved Nordre Gravlund. Vepnede formasjoner av NS samm med statspolitiet satte tirsdag morgen kl. 5 igang en finkjemming av strøket Sagene - Tåsen. All trafikk ble stanset og husene ble nøye undersøkt. Mange ble arrestert.

vVv

Det er i den siste tid rekvirert hundrevis av privatbiler. På mange steder rundt i landet samles de på store samleplasser og fylles med halm, som skal tendes på når tiden er inne.

vVv

Tyskerne og våre hjemlige banditter gjør forholdene usikre på gatene om dagen. Folk visiteres ustanselig om natten og det hender ikke sjelden at det blir skutt på fredelige nattevandrere.

vVv

Den unge danselærerinne Rita Tori, hele familien Mårtmann Moe, og redaktør Rolf Werner Erichsen i Morgenbladet er arrestert.

vVv

Kapellmester Jim Johannesson fra Bergen forlangte forleden bil på Østbanestasjonen. Da han ikke hadde tjenesterisebevis, nektet sjåfføren å kjøre ham. Den rasende Johannessen, som var sterkt beruset, løp sin vei og kom tilbake med 8 hirdmenn. Sjåfføren trakk frem bestemmelsene for bilkjøring, men disse ble revet fra ham og han ble selv transportert til Hirdstabens hus i den gamle krigsskolen.

vVv

Den nye utskrivning av funksjonærer fra handel og håndverk til arbeidsinnsats møter god motstand. En del bedrifter var svake og sendte inn de forlangte skjemaer. Resultatet ble øyeblikkelig utskrivning av en rekke funksjonærer og arbeidere. Disse har imidlertid så godt som samtlige nektet å møte. De svake bedriftslederne som etterkom myndighetenes krav om skjemautfylling, har også på annen måte fåttmerke at det ikke lønner seg å gi etter. De fikk omgående krav om utfylling av nye skjemaer, bl.a. med detaljerte opplysninger om firmaets inventar.

vVv

De siste angrep på byene i Finnmark har gått hårdt utover bebyggelsen, særlig i Kirkenes. Befolkningen skal tvangsevakueres, men det går smått og planløst, da politiet skal lede evakueringen. Fylkets kontorer skal flytte til Børselv eller Karasjok (!). De ledende nasister i Sør-Varanger med den beryktede politipresident Holtskog i spissen arbeider på spreng for å komme seg sydover. Ordføreren er allerede reist, og som ordfører fungerer nå sjefen for arbeidsformidlingen, kommisarisk leder for fagorganisasjonen, kampfelle og forhenværende kommunist Rudolf Haugen. Partiet er i det hele tatt i full oppløsning. De ror og reiser alt de kan. Det har vært endel arrestasjoner blant dem også, bl.a. fordi de har lyttet på London. - Etter det siste bombardementet er malmutvinningen helt slutt. Tyskerne arbeider på spreng for å få opp driften igjen, men det vil neppe være mulig før innunder jul, om russerne tillater det, da.

vVv

Fra Trondheim meldes om øket terror, men også om øket motstand fra befolkningens side. Hjemmefrontledelsens parole om nekting av borgervakt er blitt fulgt i så stor utstrekning at politiet nå holder vakt over borgervakten, og etterpå følger ham til fyllearresten hvor han må sitte til han skal ut på neste borgervakt. På denne måten blir det ihvertfall ingen hjelp for politiet. - Møteterroren fortsetter også. Men lærerne, som hele tiden konsekvent har nektet å møte, blir nå ikke lenger innkalt. Det nytter - .

vVv

Bergen: Ubåthavnen på Laksevåg ble angrepet av fly 4. oktober. Det skal rase store branner. Nærmere enkeltheter foreligger ennå ikke.

Fra Hamar meldes at gestapo har flyttet sitt hovedkvarter fra Lillehammer til Hamar. Det har [illegible] endel arrestasjoner i det siste, antakelig [illegible] de arresterte er storbonde [illegible] I E[illegible] er 5 grensepolitier [illegible] 2 sivile arrestert. [illegible] har vært på se[illegible].

vVv

Ved Kongsvinger har tyskerne trukket adskillige styrker til byen og omegnen. Skoler og hoteller er beslaglagt. Det menes at falt 2000 mann er kommet, og nye ventes.

vVv

FRA KIRKEFRONTEN.

Nytt fra saken mot det norske misjonsselskap. -

Hovedstyrets arbeidere sender Kirkedepartementet sin protest. -

Etterat hovedstyrets funksjonærer og kontordamer hadde nektet å gjøre tjeneste for det kommissariske styre, fikk de den siste uken i juli brev fra Kvasnes og Thunem hvor de forsøkte å påvise at de hadde ødlagt arbeidet på "kristende forutsetninger", og at det var holt lovstridig det de hadde gjort. De fikk krav om straks å gjenoppta arbeidet, og fikk frist til 4. august. Ingen bøyet seg. Dermed tok politiet seg av saken. Skauge og 6 av damene ble innkalt til forhør 7. august. De fikk valget mellom å gjenoppta arbeidet eller å utskrives til nasjonal arbeidsinnsats. Alle nektet å gjenoppta arbeidet, og samtidig ndla de protest mot å bli utskrevet til arbeidsinnsatsen. Allerede 8. aug. ble damene kjørt til Sola flyplass til vaskeriet for tyske soldater.

Den 24. august kom et skjema fra arbeidsformidlingen til 10 funksjonærer, misjonærer og lærere ved misjonsskolen med pålegg om å melde seg straks til arbeidsformidlingen, - senest innen mandag 28. august. Alle nektet å godta utskrivningen. Istedenfor å melde seg sendte de en skarp protest til Kirkedepartementet og sendte kopi til arbeidsformidlingen. Her heter det bl.a.:

"Men vårt arbeide fortsetter vi som før inngrepet - med gudstjenester, møter, stevner, kurser og studier - alt etter den enkeltes kallsgjerning. Vår egentlige arbeidsgiver er nemlig det norske kristen- og misjonsfolk som står bak selskapet og gjennom dets lovlige organer (her: det tidligere hovedstyre) har kalt oss til vår gjerning. Og dette grunnforhold kan ikke rokkes eller endres ved det måtinnrep. Vi er her bundet av vår samvittighet og vår kallsbevissthet som har sin rot i vår tro på Guds ord og er bestemt av vår kirkes bekjennelse."

"Når departementet ved innsettelsen av det nye kommissariske styre uttalte at dette skulle "ivareta Det norske misjonsselskaps og misjonsfolkets samme interesser" og resultatet nå er blitt at selskapets arbeidere, som fremdeles er fullt opptatt med sine oppgaver, blir utskrevet tilet annet arbeidsformål, så stiller dette forhold departementets foranstaltning i det rette lys."

En uke etter denne erklæring var sendt, begynte statspolitiet å ringe underskriverne opp i telefonen for å få dem til å møte opp. Både i telefonen og under forhør nektet de å etterkomme oppfordringen. Politiet ville helst unngå å vekke oppmerksomhet omkring saken og forsøkte å få dem til å godta en rimelig ordning. Hvis de trosset ville de kanskje bli sendt til Nord-Norge på minearbeide eller endog til Tyskland, men hvis de nå var fornuftige ville de få bli på hjemstedet hvor de skulle arbeide på Stavanger forsyningsnemnds brenselslager. Statspolitiet fikk til svar at for en kristen var det ikke først og fremst om å gjøre å få den mildeste straff, men bare å gjøre det en kunne forsvare for sin samvittighet. Den 31. august innkalte statspolitiet dem til å møte på statspolitiets kontor om formiddagen 1. sept. Da statspolitiet ga beskjed om at de skulle ha arbeidsklær med, ble det svart at ingen ville møte. "Vel, De blir hentet imorgen i politibilen!" ble det de svart fra politiet. - Klokken 9 om morgenen 1. september ble så alle hentet av statspolitiet og sendt til arbeid på brenselslageret.

Statspolitiet nedlegger taleforbud overfor prestene på Lillehammer. - Søndag 24. sept. skulle det som vanlig være gudstjeneste i Banklokalet på Lillehammer. Salen var somellers helt full og en av de forviste prester skulle tale. Da innfant statspolitiet seg og meldte forbud mot at vedkommende prest fikk lov til å tale. Den prest somstår for gudstjenestene i Banklokalet sa at man bøyet seg for politimakten denne gang, men at prestene ikke kunne gi noe løfte om å etterkomme taleforbudet.

Sannsynligvis er det soknepresten Lyngaas som har vært ute. Han har jo all grunn til å være sjalu på sine rivaler i Banklokalet, da han selv ikke har flere enn sin kone somtilhører. Og hun er enda til ikke hans kone, - men hans husholderske!

vVv

UNDER HAKEKORSET.

Danmark. Samtidig med innførelsen av unntagelsestilstanden i Danmark opløste tyskerne det danske politi og gikk til massearrestasjoner av danske politimenn. Mange ble tatt, men 5-6000 av dem gikk klar gestapos klør og er nå gått under jorden. Natten til 20. september ble 1700 politimenn deportert til Tyskland. Natten til fredag 22. september gikk det en ny transport. Danmarks Frihetsråd oppfordret om fredagen befolkningen til å delta i forebyggelsen av det kaos og den rettløshet tyskerne hadde skapt ved å opløse politiet. Samme dag fattet departementssjefene vedtak om å tre tilbake, men på grunn av desperate tyske trusler og utsiktene til fullstendig kaos reviderte de sitt vedtak og

ble stående. Lørdag 23. september overleverte lederne av de fem politiske partier med tidligere statsminister Vilhelm Buhl i spissen en skriftlig protest til dr. Best, hvor de forlangte hjemsendelse av alle deporterte og gjenopprettelse av det danske politi. Følgende søndag ble det fra prekestolen i alle danske kirker lest en protest hvor kirken ga uttrykk for sin "harme og smerte" over det som hadde funnet sted. - Alle forsøk på å danne et nytt dansk politi er strandet.

Mananser dr. Bests stilling for å være meget svak og i tyske kretser i Kjøbenhavn venter man at han vilbli avløst som Hitlers befullmektigede representant i Danmark av den tyske politisjef i Danmark, SS-general Pancke.

Tsjekkoslovakia. Den slovakiske motstandsbevegelse er politisk organisert ved etnasjonalråd på 16 medlemmer somrepresenterer samtlige politiske partier. Nasjonalrådet samarbeider med den militære organisasjon som har gjort en utmerket innsats. I de befridde deler av Slovakia har nasjonalrådet overtatt administrasjonen og står i regelmessig forbindelse med den tsjekkoslovakiske regjering i London, som den har avgitt troskapsløfte til. Det har klart gitt uttrykk for sitt ønske om gjenopprettelse av Tsjekkoslovakia.

Polen. General Sosnkowsky har fått avskjed som øverstkommanderende for den polske armen. Sosnkowsky var imot alle innrømmelser overfor Sovjet og Lublinpolakkene og hadde i kraft av sin høye stilling stor innflytelse. Hans avskjed er derfor en seir for den linje statsminister Mikolajcyk følger, nemlig arbeide for å komme til forståelse med Sovjet og de russiskvennlige polakker i den polske befrielseskomiteen i Lublin. Man får håpe at dette kanbidra til å jevne veien tilen forståelse.

vVv

BEFRIDD.

Belgia. Under kong Leopolds fangenskap i Tyskland er prins Charles valt til regent av det belgiske parlament. - Ministerpresident Pierlot har dannet ny regjering.

vVv

KAPITULERT.

Bulgaria. Bulgarias stilling er ennå meget uklar. Det er nå en måned siden Bulgaria ba om våpenstillstand, men noen overenskomst med de allierte er ennå ikke undertegnet.

vVv

NØYTRAL.

Sverige. Fra og med den 27. september sperret den svenske regjering utenlandsk skipsfart i svensk territorialfarvann og svenske havner i og ved Østersjøen. Samtidig vedtok regjeringen at gjennomreisevisum inntil videre ikke beviliges for reiser fra Norge gjennom Sverige. Sperringen av svenske territorialfarvann innebærer at den tyske skipsfart og dermed den tyske handel på Sverige helt opphører.

Svenska Polisförbundet har vedtatt en skarp protest mot deportasjonen av sine danske kolleger.

Schweiz. Forbundsrådet vedtok 29. september å stoppe all eksport av krigsmateriell fra 1. oktober.

vVv

FINNLAND. Alt tyder på at Finnland anstrenger seg for loyalt å oppfylle våpenstillstandsbetingelsene. Det syn sosialminister Fagerholm i den nydannede finske regjering gir uttrykk for i et intervju, gir håp for det ulykkelige Finnlands fremtid: "Noe program kommer den nye regjering ikke til å legge frem, og det skulle heller ikke være nødvendig, da dens oppgave er klar: Den har å oppfylle våpenstillstandsoverenskomsten. Jeg er overbevist om at den samvittighetsfullt og ærlig kommer tilå løse denne oppgave, så vanskelig det enn kan synes. Ingenting er enklere enn å profetere om en dyster fremtid. Men det kan jo ikke hjelpe vårt folk. Vi har å samle oss igjen til de oppgaver som ligger foran oss. Meget beror jo på om forholdet mellom kontrollkommisjonen og regjeringen kan bli tillitsfullt og baseres på gjensidig respekt. Vi skal gå til verket besjelet av god vilje og vi har selvsagt ingen rett til på forhånd å betvile vår motparts gode vilje."

vVv

SLUTT PÅ FANGETRANSPORTENE TIL TYSKLAND!

Det er neppe noen begivenhet under hele okkupasjonen som har rystet oss sterkere enn katastrofen med "Westfalen", somforliste på svenskekysten den 8. september. Ombord var 50 norske politiske fanger. 45 nordmenn omkom, bare fem ble reddet.

Denne begivenhet blir ikke mindre rystende når man tenker på de perspektiver som har åpnet seg med hensyn til tyskernes planer med de politiske fangene i Norge.

Hvorfor sender tyskerne norske politiske fanger til Tyskland i en tid da hver kubikkmeter tonnasje trenges til militære formål?

Det er i løpet av våren og sommeren gått påfallende mange fangetransporter til Tyskland. Noen militær begrunnelse for disse transportene eksisterer overhodet ikke. All transitt gjennom Sverige er stoppet både når det gjelder tyske tropper, tyske sivile og tysk materiell. Det er også slutt på "hestesketrafikken" gjennom Sverige fra Storlien til Narvik. Tyskernes behov for tonnasje til rent militære formål er derfor større enn noensinne. Samtidig blir deres disponible tonnasje gradvis og sikkert redusert ved de tallrike alliierte ubåt- og flyangrepene mot tyske konvoyer på norskekysten.

Transportene av norske politiske fanger til Tyskland kan derfor bare ha én forklaring: Tyskerne samler gisler, og bruker dem som gisler underveis!

Himmler, hans SS-tropper og hans Gestapo setter segutover alle militære hensyn. For dem gjelder det ikke lenger å vinne krigen. For dem spiller det heller ingen rolle om nye ugjerninger føyes til dem som allerede er begått. De vet at deres skjebne er beseglet i samme øyeblikk Tysklands nederlag er militært fullbyrdet. Mest mulig kaos og forvirring, gjerne borgerkrig for den saks skyld; det er hva disse historiens verste banditter spekulerer i.

Det sitter idag ca. 8000 nordmenn fengslet i Tyskland. Derav er omkring 6000 politiske fanger. I Norge sitter andre tusener i tyske konsentrasjonsleirer. Hva vil deres skjebne bli i det øyeblikk Tyskland bryter sammen? Det er et uhyggelig alvorlig og brennende spørsmål for oss nordmenn idag.

Vår frihetskamp har krevet mange og store offer. De som er falt i kampen og de som sitter i de tyske konsentrasjonsleirene er dem som har ofret og lidt mest for vår felles sak. Hver enkelt av oss står i den dypeste gjeld tildem, hvert overgrep mot dem er i virkeligheten et overgrep mot oss alle og mot vårt land. Vi vet at vårt land er ikke fritt før den dag alle politiske fanger har fått sin frihet igjen.

Det må ikke skje at de som ennå er i Norge nå i krigens siste fase deporteres til Tyskland for å brukes som brikker i Himmlers "fredsforberedelser". Vi vil ikke vike tilbake for å bruke alle de midler vi rår over for å hindre at dette skjer. Og vi skal sørge for at enhver tysker som er medskyldig i disse krigsforbrytelser skal bli trukket til ansvar.

Alle nordmenn står samlet om dette kravet:

Ingen flere fanger skal sendes ut av landet!

Det må bli slutt på fangetransportene til Tyskland!

virksomhet i det okkuperte Belgia.

Balticum. I Estland har tyskerne proklamert mobilisering og man venter det samme i Lettland og Litauen. Allerede våren 43 ble årsklassene til 25 år mobilisert, i vår ble de følgende 10 årsklasser kalt under fanene og ytterligere 10 årganger, opp til 45 år, skulle følge etter. Dertil kommer arbeidsinnsats av folk opp til 60 år. Resultatet av utskrivingen karakteriseres som "meget dårlig". De første årsklassene ble spredt over östfronten og i andre okkuperte land. Esternes krav om å bli sendt til egen östgrense negligertes fullstendig. Löftebruddene förte til masseflukt fra arbeidsleirene. Fra en leir ved Tartu, vesentlig studenter, forsvant 90% i löpet av 14 dager. Störstedelen av mennene i de eldre årsklasser forsvant tilskogs, der tusenvis bor i kratt, huler, löer og avsidesliggende gårder. Estnisk politi som ble sendt ut for å fange inn "skogsbrödrene" forsvant for en stor del selv, hvilket hadde tilfölge at estnisk politi ble sendt til Lettland og Polen, mens politi fra disse land til gjengjeld skulle komme til Estland. - Etter den mislykkede mobilisering har tyskerne nattetider latt byer omringe og de påtrufne arbeidspliktige straks bortföre i lastebiler etter å ha avtvunget dem en erklæring om at de reiste "frivillig for å arbeide i Tyskland. Også ugifte kvinner ble innkalt og tildels umiddelbart bortfört til husarbeid i Tyskland. For å hindre flukt er det lagt strenge restriksjoner på bevegelsesfriheten. I landkommuner er det forbudt å forlate hjemmet uten tillatelse. For lengre reiser kreves en spesiell tillatelse forsynt med foto. Slike tillatelser får bare tjenestemenn i tysk civilforvaltning og estniske embedsmenn i begrenset utstrekning. - Kystfiskere må ha tillatelse hver gang for å kunne fiske med motorbåt. For å hindre flukt med motorbåter må eierne innlevere motorenes magnet om natten. - Sicherheitsdienst (SD) rettet i begynnelsen vesentlig sin oppmerksomhet mot kommunistsympatisörer, men etter hvert har "interessen" vendt seg mot probritter, Finnlandsvenner og estniske patrioter. (Sml. registrering v.hj.a. "folkeavstemning".)

I et manifest til det estniske folket proklameres det et organ som betegnes Estniska republikens nasjonalkomite. Det representerer alle politiske grupper i og utenfor Estland som stötter selvstendighetstanken.

Bulgaria. Bulgaria arbeider for fred med England og USA. Under forhandlinger som har vært fört mellom Bulgaria og Sovjet (som ikke er i krig med B.) har den bulgarske regjering gått med på å forby all nazistisk og progermansk propaganda i Bulgaria. Videre er hele den gamle politiledelsen avsatt og höye offiserer fra armeen er utnevnt i deres sted. Alle politiske fanger er satt på frifot. Videre er all eksport til Tyskland stoppet og statsministeren har til og med forpliktet seg til å oppfylle Sovjets viktigste krav, fullstendig evakuering av alle tyske tropper i östre og nordöstre Bulgaria. Statsministeren som har armeens stötte har åpenbart besluttet å utnytte tyskernes svakhet for öyeblikket i Bulgaria, hvor tyskerne har knapt to divisjoner.

Ungarn. Sabotasjen og den passive motstand öker stadig i Ungarn. De ungarske soldater er lite verdifulle for tyskerne, som til gjengjeld finkjemmer den tyske minoriteten i Ungarn for rekrutter.

Tsjekkoslovakia. Det meldes om stadig mere omfattende partisanvirksomhet i Karpato-Ukraina. - Totalmobiliseringen i Slovakia er nå begynt. Ifölge vedtak av det slovakiske ministerrådet er alminnelig arbeidsplikt for personer mellom 18 og 60 år innfört.

Hellas. I juni henrettet tyskerne over 1000 av innbyggerne i den greske byen Distomi som represalier for at 30 tyske soldater var blitt drept i kamp mot innbyggerne. - Som represalier har de også brent ned byen Kleisoure i Kastoriadistriktet.

Romania. Den rumenske legasjonsråd og legasjonssekretär i Vatikanstaten har forlatt sine poster og meddelt at de ikke lengre vil være i den protyske Bukarestregjeringens tjeneste. Det snakkes åpent i Romania om at den kjente bondeleder Manu har dannet en "fredsregjering" som venter på tur.

Italia. Den engelske regjering har foreslått at det sluttes provisorisk fred med Italia. Forslaget er nå til behandling hos de amerikanske myndigheter. - Rom ble overlevert til den italienske regjering 15. august. - En tredjedel av det italienske område er dermed overlatt den italienske regjering. - Tyskerne har brent ned en italiensk by som represalier for befolkningens obstruksjon og 73 politiske fanger i en konsentrasjonsleir er henrettet.

Frankrike. Tyskerne har brent den franske grensebyen St. Gingolph og har dermed fullbyrdet en av de mest brutale represalieaksjoner de hittil har foretatt i Frankrike. SS-menn tente fyr på byen med illkastere og bensin. Da så godt som hele befolkningen hadde unnsluppet til Sveits gikk det ikke mange menneskeliv tapt.

Etterhvert som de allierte vinner terreng i Frankrike griper partisanvirksom-

heten mere og mere om seg. Det meldes bl.a. om vepnet motstand i Paris.

Danmark. Danskene blir stadig dristigere i sine aksjoner. For en tid siden sökte 10 sabotörer å storme Taarbäkfortet i Kjöbenhavn, hvor den tyske krigsmakten har våpen- og ammunisjonslager. Aksjonen lyktes imidlertid ikke, men sabotörene unnslap

Som protest mot mordet på kunstneren Otto Mülow gikk Helsingör i begynnelsen av august til generalstreik. Med unntagelse av post-, telegraf, telefon og jernbane trafikken var alt arbeide nedlagt. Etter forhandlinger med skarpe trusler fra tyskerne ble streiken avblåst. - Også i Kjöbenhavn og andre byer har det vært korte proteststreiker i det siste.

vVv

DE NÖYTRALE.

Tyrkia. Som resultat av ukelange forhandlinger mellom Tyrkia på den ene side og England, USA og Sovjet på den annen side kom Tyrkias avbrytelse av de ökonomiske og diplomatiske forbindelser med Tyskland. Nytt utover dette foreligger foreløpig ikke men det er overveiende sannsynlig at de allierte i alle fall vil få flybaser og flåtestöttepunkter på tyrkisk område. Direkte krigsdeltagelse fra Tyrkias side er derimot neppe sannsynlig, hvis da ikke Tyskland skulle ta initiativet. Foreløpig forholder Wilhelmstrasse seg "avventende", som det heter i tyske meldinger.

Sveits. De sveitsiske myndigheter har vedtatt at bare "sivile hvis liv er i fare og som ikke har annen mulighet enn å flykte til Sveits" skal gis adgang til landet. Men "personer hvis holdning overfor Sveits har gjort dem uverdige til å erholde asylrett, vil bli avvist". Sveits akter ved denne tilföyelse åpenbart å stenge grensene for de italienske fascister og kanskje har de også de tyske nazister i tankene.

vVv

UNDER SOLKORSET.

Fra 1. august har "politipresident" Askvig tiltrådt sin stilling igjen etter nesten 1 års sykepermisjon. Det er som kjent snart ett år siden Askvig var med på mordet på politifullmektig Gunnar Eilifsen, og dette tok så på ham at han måtte innleggés på Röde Kors hvor han lå i lengre tid. Siden har han bodd hjemme under sterk politibevoktning. Askvig har alt gitt ordre til opphevelse av flere av stedfortrederen adjutant Stephansens disposisjoner. Askvig skal altså nå til med sin tidligere "oppgave", å ödelegge Oslo gamle gode politikorps.

vVv

Den såkalte trafikkråd L'Orange i Trafikkdepartementet meddelte forleden at det nå vil bli fullstendig slutt på all bilkjöring som ikke var helt livsviktig. Dette gjaldt også kjöringen med generatorbiler. Bak dette skjuler det seg det forhold at tyskerne under den katastrofale mangel på bensin som rår her, er gått til febrilsk ombygging til generatordrift. Bl.a. gjelder dette Organisation Todts tidligere bensindrevne biler. Det tidligere forbruk av generatorbrenne er sett ned til 50%. Bensinen er det praktisk talt slutt med. I juni var kvoten 3,2% av normalforbruk, i august 1.3%. Herav skal fjerdeparten gå til tyske transporter ved norske firmaer.

vVv

Nå går mange veier for å skaffe seg penger. Det siste er at en stor del arendalittere har fått mulktforelegg for å ha vært i besittelse av illegale aviser i det forlöpne år. Noe bevis sökes ikke fört. Imidlertid trues det med fengselsstraff hvis de ikke betaler. Bötene varierer fra 800 til 1800 kroner alt etter ökonomisk evne.

vVv

I Mo i Rana opprettes det en ny straffeleir, og en del fengselsfunksjonærer er blitt utskrevet dit. Det heter seg at det er en leir for kriminelle forbrytere, men uttalelser fra ansvarlig hold tyder på at leiren også er beregnet på politiske "forbrytere".

vVv

Germanske SS holdt nylig et stevne i Tönsberg. I defileringen for Jonas Lie deltok 22 SS-menn. Kinolokalet som rommer 800 mennesker var leiet for anledningen og Lie skulle tale der. Det mötte 51 personer hvorav halvparten var i uniform. Om natten holdt Jonas Lie med kampfeller stor fest på et av byens hoteller. Det var rekord i spetakkelfest i hotellets historie og rommene så ut som en svinesti morgenen etter.

vVv

Henrettelsen av lensmann Horgen har vakt lettelse og tilfredshet i Drammens-distriktet. Som lensmann Horgens etterfölger ble ansatt lensmannsfullmektig Seierstad i Hedrum. Han fikk ordre om öyeblikkelig å reise til Nedre Eiker og overta stillingen, men da han kom dit traff han en annen kar som hadde fått samme beskjed. Seierstad grep chansen til å melde seg ut av partiet "p.g.a. rot i administrasjonen".

vVv

Politimesteren i Drammen har fått seg tilstillet en miniatyrlikiste. Han har anbragt jerngitter foran vinduene i sin bolig.

vVv

Den kommisariske rektor Hoels myndighet ved Universitetet er igjen utvidet ifölge "lov" vedtatt av Quisling. Hvilken glede Hoel kan ha av det med et rasert Universitet er litt av en gåte.

vVv

UNDER BESKYTTENDE VINGER.

På Hankö har alle feriegjester fått ordre om å reise hjem öyeblikkelig, og bare de fastboende får bli igjen. Samme ordre har også alle ferierende på Tjöme fått. Det er åpenbart at tyskerne er nervöse og at de venter en aksjon mot norske-kysten.

vVv

Under hele besettelsestiden har tyskerne hatt bl.a. Bjölsen skole i Oslo som forlegningssted. Men nå later det til at de forlater skolen for godt. Forleden reiste nemlig siste belegg, og de tyske soldater slo da i stykker sengene og annet kaserneinnbo. De norske pengene som de hadde igjen, delte de ut til småbarna som de traff utenfor skolen. - Også Indremisjonsselskapets bibelskole forlates av tyskerne i disse dager. Det er marinen som har hatt skolen.

vVv

Det er gått ialt 100 tog med tropper og materiell over Dovrebanen. Barakkene rundt Trondheim og Steinkjär er brent. För tyskerne dro, solgte de griser, sykler og hester. Skibinninger ble tatt av skiene, som ble brent.

vVv

Det er arrestert endel tyske offiserer i Tönsberg-distriktet. De ble fört bort i lenker. Det antas at anholdelsen står i forbindelse med attentatet på Hitler.

vVv

Dagen etter attentatet på Hitler möttes to Osloborgere på Karl Johan. Den ene trekker opp sin avis og viser den annen overskriftene. Plutselig står en tysk offiser, som hadde iakttatt dem fra vinduene i Deutsches Haus foran dem og meddelte dem at så alvorlig en sak smiler man ikke av. To politikonstabler ble tilkalt og de to borgere havnet på Grini.

vVv

Tyskerne har i lengre tid reservert 40 leiligheter i et av de store Sinsen-kompleksene for funksjonärene i Nordag. Nå er plutselig alle disse leilighetene frigitt da funksjonärene skal sydover.

vVv

I Nord-Etnedal og Östre Slidre har tyskerne svidd av ialt 22 hytter. To nordmenn er blitt drept, to andre kom seg unna. En tysker måtte late livet. De drepte ble slengt inn i en bu som ble svidd av. Men bua brente ikke helt ned, så da doktoren i bygda senere kom til åstedet fant man de forkullede rester av de to nordmenn. De ble gravlagt uten å väre identifisert.

vVv

I Hunsvika ved Dröbak, hvor tyskerne lenge har arbeidet med å bygge fundamenter for langtrekkende kanoner, ligger disse stillingene nå rasert. De langtrekkende kanoner er fjernet og fundamentene er sprengt bort.

vVv

Den tyske gestaposjef i Bergen er avskjediget ("forflyttet") p.g.a. sin fadese i forbindelse med arrestasjoner av den såkalte "knivstikkergjeng". De arresterte måtte löslates etter et par dager og saken opplöste seg i det store intet.

vVv

I Stamsund og i Svolvär er det nå så å si ikke en eneste tysker å se. De store befestninger ligger öde og forlatt.

vVv

Tyskerne arbeider på store befestningsanlegg på Nötteröy. De skulle opprinnelig vært ferdig i 1945. Nå heter det seg at det arbeides etter en 3-årsplan.

vVv

Også her i Oslo begynte alle tyske offiserer og soldater å hilse med "den tyske hilsen" den 24. juli etter attentatet på Hitler. Det har vært foretatt stikkpröver på kaserner og gater, visitasjoner av soldaters bagasje og av biler foretas dagstött. Som et tegn på den forvirring som rådde i forbindelse med attentatet kan nevnes at Presseabteilung natten etter attentatet ga morgenavisene ordre om at fienden skulle gis skylden, men senere på natten dukket den nye historien om generalene opp og avisenes ledere måtte gå i papirkurven. Avisene var av den grunn flere timer forsinket. Neste dag fikk avisene ordre om nye ledere, hvor det under ingen omstendighet måtte finnes noe forulempning av Wehrmacht.

vVv

Ved Strinda arbeidsformidling meldte seg 7% av de registreringspliktige. Formannen ved arbeidskontoret spurte OT-sjefen hva man skulle foreta seg etter det negative resultat. OT-sjefen svarte at det var ingenting å gjöre. "Vi vil nödig ha de samme kaotiske forhold i Trondheim som i Oslo".

vVv

Til slutt litt å le av.

I dagspressen stod det nylig en notis om en björn som hadde skremt en bärplukker i Nord-Tröndelag. Bärplukkeren måtte ta bena på nakken "selv om han var frontkjemper", skrev avisen. - Ja, kanskje björnen i Nord-Tröndelag er like varlig som den russiske björn!

vVv

Statens kunststipendium, som skal være æresbevisning, ble iår bl.a. tildelt en maler i Fredrikstad. Denne maler rykket forleden inn et avertissement i en av byens aviser, som vi ikke kan nekte leserne fornöyelsen av å se:

Kunstakademiet:
Bendik Riis
Vil åpne i det nye år 1945 i nybygde
lokaler, närmere annonser herom.
Kunstmaleren er for tiden på Kunst-
studiereiser.
Eders med Æren,
Herr kunstmaleren Bendik Riis.
God sommer i Norge. -

vVv

Den nye fylkesmann i Sogn og Fjordane, forrederen fra Narvik, Konrad Sundlo, klager i et brev til sin venn Whist over sin törrlagte stilling. Han ber sin venn om å skaffe ham "representasjonsbrennevin" for 300 kroner, han har ikke annet enn landsöl å by sine tyske venner. "Stillingen her er mye verre enn på invasjonsfronten", avslutter han sitt klagebrev med.

vVv

IDET DETTE SKRIVES får vi melding om at Paris er falt. Närmere kommentarer mangler; men det ser ut til at Montgomerys ord den 21. august er på god vei til å gå i oppfyllelse.

vVv

Vår avis kommer denne gang med nytt utstyr. Vi er imidlertid de samme som för, og vårt mål er stadig

ET FRITT, FOLKESTYRT NORGE.